

Szimbolikus gesztus vagy érdemi befolyás?

A migráns szavazatok súlya és megoszlása a visegrádi államokban*

1. Témafelvetés

A választójogot az adott országban lakóhellyel nem rendelkező állampolgárokra is kiterjesztő államok száma az elmúlt évtizedekben ugrásszerűen megemelkedett: míg 1980-ban mindössze 17 állam adott szavazati jogot a határon túli állampolgárainak, addig ez a szám 2011-re a 100-hoz közelített.¹ Bár egyes kutatások szerint a rendszerváltások – különösen a demokratikus átmenetek – és a választójog kiterjesztése között van korreláció,² a posztkommunista térséghez tartozó visegrádi államok esetében a határon túli állampolgárok ilyen jellegű emancipációja nem esett egybe a rendszerváltásokkal.³ Amikor Magyarország a választójogot kiterjesztette azon határon túli magyarokra is, akik nem rendelkeznek magyarországi lakóhellyel, természetesen merült fel a kérdés, hogy ez a lépés mennyiben illeszkedik a nemzetközi trendekbe. Erre tekintettel – illeszkedve jelen kötet tematikájához, de némileg bővítve azt – szükségesnek tartjuk áttekinteni a külhoni szavazás intézményét, a hangsúlyt annak valós szerepére és politikai súlyára helyezve.

A fentiek alapján tanulmányunkban négy kérdésre keressük a választ:⁴

* A tanulmány elkészítéséhez köszönetünket fejezzük ki *Dr. Marek Antoś*nak, a prágai Károly Egyetem kutatójának értékes észrevételeiért és segítségéért. Szintén köszönettel tartozunk a krakkói Jagelló Egyetem két végzős hallgatójának, *Milena Garwoł*nak és *Lukasz Zbyszyński*nek a lengyel–angol fordításban nyújtott segítségükért.

¹ Nathan ALLEN – Benjamin NYBLADE – Angela O'MAHONY: *Suffrage Beyond Borders: The Adoption of Extra-Territorial Voting Rights*. Paper presented for the 5th Southern California Comparative Political Science conference, 2013. 1. p. <http://scpi.politicaldata.org/SCPIV/Nyblade.pdf> A 214 vizsgált ország listájára lásd: Andrew ELLIS *et al.*: *Voting from Abroad The International IDEA Handbook*. International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Stockholm, 2007. Egy másik felmérés szerint a vizsgált 144 országból 115-ben volt lehetőségük a lakóhellyel nem rendelkező állampolgároknak az egyes választásokon részt venniük. Lásd: Michael COLLYER – Zana VATHI: *Patterns of Extra-territorial Voting*. Working paper, Sussex Centre for Migration Research, 2007. 15. p. http://www.migrationdrc.org/publications/working_papers/WP-T22.pdf Az eltérő eredmények az egyes felmérések eltérő értelmezési kereteire vezethetők vissza.

² ALLEN, N. *et al.*: *Suffrage Beyond Borders* i. m. 11. p. A szerzők később tévesen állítják, hogy Magyarország 2004-ben vezette be a hazai lakóhellyel nem rendelkező magyar állampolgárok választójogát (14. p.).

³ Amint COLLYER és VATHI – Ghána példát említve – rámutat, a fiatal demokráciák esetében nem okvetlenül javasolt a külhoni választójog megadásába „beruházni” azelőtt, hogy az állam stabilizálja demokratikus működését. Lásd: COLLYER, M. – VATHI, Z.: *Patterns of Extra-territorial Voting* i. m. 8. p.

⁴ Bár tanulmányunk mind a négy visegrádi államra való kitérés szándékával íródott, a téma hazai vonatkozásait csak érintőlegesen tárgyaljuk. Ennek legfőbb oka az, hogy jelen tanulmánykötet több írása is

- az egyes államok milyen módon biztosítják a külhoni szavazás rendszerét, különös tekintettel az eljárási szabályokra és a szavazatok beszámításának módjára;
- lehetséges-e és, ha igen, milyen módon feltérképezni a külföldön / külföldről szavazók számát, beleértve az adott államban lakóhellyel rendelkező és nem rendelkező szavazókat;
- a választási szervek hivatalos adatai alapján mennyiben ismerhető meg a határon túli szavazatok megoszlása, azaz milyen képet mutat a külhoni szavazók pártpreferenciája;
- ténylegesen milyen súlya van a határon túlról érkező szavazatoknak, azaz milyen mértékben képesek befolyással lenni az egyes választások kimenetelére (közelebről a mandátumok eloszlására).

A téma részletesebb tárgyalása előtt szükségesnek tartunk egy rövid terminológiai alapvetést tenni, ugyanis a kapcsolódó szakirodalomban a szavazás külföldi vonatkozásait illetően közel sem egységes a fogalomhasználat. Témánk szempontjából két szavazástípust kell megkülönböztetni: egyrészt amikor az adott államban lakóhellyel rendelkező, de választások napján különböző okokból (tipikusan: munkavállalás, tanulás, nyaralás) külföldön tartózkodó állampolgárok adják le szavazatukat (*extra-territorial voting*) attól az esettől, amikor a választó az adott állam állampolgárságával rendelkezik ugyan, de ottani állandó lakóhellyel nem (*expatriate voting*).⁵ A helyzetet kissé bonyolítja, hogy az egyes kategóriáknak nincs bevett magyar fordítása; az általánosan használt *külhoni szavazás* kifejezés mindkét előző szavazási módot lefedheti.⁶ A továbbiakban az *extra-territorial voting* alatt az állandó lakóhellyel rendelkezők szavazatát értjük, míg az *expatriate voting*-ra a *migráns szavazat / szavazó*,⁷ illetve a *határon túli szavazat / szavazó* kifejezéseket használjuk.

behatóan foglalkozik a külhoni szavazás magyarországi szabályozási fejlődésével és azoknak a választási eredményre gyakorolt hatásaival.

⁵ A kategorizálás során BAUBÖCK fogalomhasználatát követjük. Lásd: Rainer BAUBÖCK: *Stakeholder Citizenship and Transnational Political Participation: A Normative Evaluation of External Voting*. Fordham Law Review, 2007/5. 2398. p. Az *expatriate voting* két formában is működhet: egyrészt amikor a külföldön élő választópolgár a szavazatát csak az anyaországban adhatja le (*in-country voting*), másrészt pedig amikor ez az állandó lakhelye szerinti országban is lehetséges (*out-of-country voting*). Eltérő értelmezést fejt ki: ALLEN, N. *et al.*: *Suffrage Beyond Borders* i. m. 4. p. A szerzők az *extra-territorial voting* kifejezést az állandó lakóhellyel nem rendelkező állampolgárok esetén alkalmazzák, míg *absentee voting* kifejezéssel illetik az adott államban lakóhellyel rendelkező, de választások napján külföldön tartózkodó állampolgárok szavazását. Az *International IDEA Handbook* ugyanakkor mindkét kategóriára az *external voting* kifejezést használja, meg sem kísérelve az egyes szavazástípusok különválasztását. (8. p.)

⁶ Az előbbi fogalmak magyar nyelvű magyarázatára lásd: HALÁSZ Iván: *Állampolgárság, migráció és integráció. A modern politikai közösségek dilemmái az Európai Unióban*. MTA Jogtudományi Intézet, Budapest, 2009. 50–51. p. A külhoni szavazás itt is egy átfogó kategóriaként jelenik meg.

⁷ A migráns szavazó kifejezés természetesen helytelen abban az esetben, ha a belföldi lakóhely hiánya nem a kivándorlásra vezethető vissza, hanem a határváltozásokra, mint pl. a környező államokban élő magyar kisebbségek esetén.

Visszatérve a két kategóriára, az állandó lakóhellyel rendelkezőknél a választójog természetesen nem enyészik el; ugyanakkor az egyes államok gyakorlata eltér abban, hogy a külföldön tartózkodó választópolgárok szavazati jogát lehetővé teszik-e, és ha igen, milyen formában.⁸ Ezzel szemben a második személyi kör – a migránsok – jóval vitatottabb problémához vezet el – nevezetesen ahhoz, hogy a választójognak mennyiben legyen feltétele a belföldi lakóhely, azaz kizárásra kerüljenek azok a szavazók, akik rendelkeznek ugyan az adott állam állampolgárságával, de ott nincs állandó lakóhelyük (már nincs vagy éppen soha nem is volt.)⁹ A választójog állandó belföldi lakóhelyhez és/vagy állampolgársághoz kötése mellett és ellen számos érv sorakoztatható fel,¹⁰ amelyek részletes bemutatásától eltekintünk; ugyanakkor a problémakör illusztrálásához érdemes áttekinteni a következő ábrát.

		állampolgárság	
		feltétel	nem feltétel
állandó belföldi lakóhely	feltétel	<i>tradicionális republikánus álláspont:</i> választójog csak a helyben lakó állampolgároknak járjon	<i>területi érintettség elve:</i> a választójogot a helyben lakás határozza meg
	nem feltétel	<i>etnikai nacionalizmus:</i> a nemzet egészét – mint kulturális közösséget – illeti meg az önkormányzás joga	<i>érintett érdekek elve:</i> mindenkit fel kell ruházni választójoggal, aki bármilyen módon érintve lehet az ország döntései nyomán

1. táblázat

⁸ A külföldről történő szavazás történetére lásd: Andrew ELLIS: *The history and politics of external voting*. In: Andrew ELLIS *et al.*: *Voting from Abroad The International IDEA Handbook*. International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Stockholm, 2007.

⁹ Az érvek egyik nagy csoportja az állampolgárság egyenlőségén alapul, kiemelve, hogy nem létezhetnek „másdrangú” (azaz választójoguktól megfosztott állampolgárok. Az érvek másik típusa az érdemekre apellál – így pl. arra, hogy a migránsok gazdaságilag támogatják az anyaországot, és / vagy nem önszántukból hagyták el szülőföldjüket stb. Lásd erre: Claudio LÓPEZ-GUERRA: *Should Expatriates Vote?* *The Journal of Political Philosophy*, 2005/2. 227–234. p. A szerző a választójog illetén kiterjesztése ellen foglal állást.

¹⁰ Lásd különösen: Rainer BAUBÖCK: *Expansive Citizenship: Voting beyond Territory and Membership*. *Political Science and Politics*, 2005/4., valamint Ludwig BECKMAN: *The Frontiers of Democracy: The Right to Vote and its Limits*. Palgrave Macmillan, London, 2009. 62–89. p. Egy 63 államot vizsgáló 2001-es kutatás arra a következtetésre jutott, hogy míg a lakóhely nélküli állampolgárok (*non-resident citizens*) választójogát illetően távolról is sincs globális konszenzus, addig az állampolgárság nélküli lakosok (*non-citizen residents*) többnyire nem rendelkeznek választójoggal (a helyi választásokat kivéve). Lásd: André BLAIS – Louis MASSICOTTE – Antoine YOSHINAKA: *Deciding who has the right to vote: a comparative analysis of election laws*. *Electoral Studies*, 2001/1. 58–59. p. A probléma demokrácielméleti megközelítésére lásd: Ludwig BECKMAN: *Democratic exclusion: Cross-sectional measures of voting rights restrictions in electoral democracies*. Paper presented at the workshop *The Importance of Constitutions: Parliamentarism, Representation, and Voting Rights*, Istanbul, Turkey, 2013. 8–9. p.

<http://www.sv.uio.no/isv/english/research/projects/evolution-parliamentarism/events/seminars/2013-istanbul-beckman.pdf>

A fenti ábra egyfajta értelmezési keretként szolgálhat az *állampolgárság – lakóhely – választójog* triászából fakadó diskurzushoz, amely az utóbbi évtized egyes fejleményei (világszerte növekvő migráció, többes állampolgárságok terjedése stb.) révén újragondolásra szorul. Bár fontosnak tartjuk a problémakör demokráciaelméleti gyökereire való utalást, tanulmányunk mellőzi a normatív szempontokat; így a címben jelzett témakört a migránsok választójogának helyessége aspektusából nem tárgyaljuk.

A dilemmákat bonyolítja, hogy a választójogot több szinten is értelmezhetjük: részvétel a parlamenti választásokon (kétkamarás parlamentek esetén a két házat különválasztva); az államfőválasztáson (amennyiben az közvetlen); a területi-helyi önkormányzati választásokon, valamint az európai parlamenti választásokon. Tekintettel arra, hogy a vizsgált államokban legnagyobb súlya a parlamenti (azon belül is az alsóházi) választásoknak van, a továbbiakban az ezen való részvételre fókuszálunk, időnként az államfőválasztásra is kitérve. Ugyanakkor nem érintjük a területi-helyi és az európai parlamenti választásokat, a tanulmány terjedelmi korlátaira is tekintettel.

2. A külhoni szavazási módok

Elsőként leszögezendő, hogy a parlamenti választásokon való részvétel egyik visegrádi államban sincs állandó belföldi lakóhelyhez kötve, azaz – főszabály szerint – az állampolgárság és a betöltött 18. életév lehetővé teszi a választójog gyakorlását a migránsok számára. Amint fentebb említettük, a választójog kiterjesztése a határon túli állampolgárokra nem egy időben történt meg.

Csehországban az 1990-es választójogi törvény¹² nem tette lehetővé a külképviseleti szavazást, ami annak fényében visszalépésként értékelhető, hogy a rendszerváltás előtt megengedett volt ez a szavazási mód.¹³ Az 1995-ben elfogadott – immár csak Csehországra

¹¹ BAUBÖCK, R.: *Expansive Citizenship* i. m. 685. p. alapján. BAUBÖCK ugyanakkor egy ötödik elméletet tart helyénvalónak (*stake-holder citizenship*), amelynek kifejtésétől eltekintünk.

¹² Zákon České národní rady č. 54/1990 Sb., o volbách do České národní rady

¹³ HALÁSZ Iván: *The Transborder Elections in Central Europe Opportunities for voting abroad and the political integration of immigrants*. Conference paper prepared for the IXth World Congress "Constitutional Challenges: Global and Local", Oslo 16–20 June 2014. 6. p.

<https://www.jus.uio.no/english/research/news-and-events/events/conferences/2014/wccl-cmdc/wccl/papers/ws6/w6-halasz.pdf>

kiterjedő területi hatályú – törvény¹⁴ fenntartotta a külképviseleti szavazás tilalmát, viszont a választójog gyakorlásához nem írt elő belföldi állandó lakóhelyet. Így tehát annak nem volt akadálya, hogy a belföldi állandó lakóhellyel nem rendelkező cseh állampolgárok is leadhassák szavazatukat, ám ezt – éretelmszerűen – csak az anyaország területén tehetők meg. A külföldről történő voksolást a fenti törvény 2000-es¹⁵ és 2002-es¹⁶ módosítása teremtette meg. Előbbi deklarálta a Cseh Köztársaság területén kívül élő állampolgárok szavazati lehetőségét, utóbbi pedig megalkotta a részletszabályokat a külföldi szavazás idejére, helyére és módjára. A 2000-es novella indoklása kiemeli, hogy a Csehország területén kívül élők szavazati jogának megadása révén elengedhetetlen egy új szabályozási folyamat felállítása, amely konkrétan rendezi az expatrióták külföldről történő részvételét a választásokon.¹⁷ A 2002-es módosítás indoklása azt rögzíti, hogy Csehországot sem nemzetközi szerződés, sem pedig az európai közösségi jog nem kötelezi választójogi törvényének módosítására a külhoniak választójogát illetően. A jogalkotó szerint azért indokolt ez az intézkedés, mert a Képviselőház eljárási rendjéről szóló 1995/90-es törvény 99. §-a rögzíti a polgárok alapvető emberi-és szabadságjogainak védelmét, aminek értelmében a szavazati jog egyenlőségének biztosítása előtérbe kerül, vagyis a külföldön élő állampolgárok választásokon való részvételének garantálva kell lennie alkotmányi vagy törvényi szinten.¹⁸ A külföldről történő szavazás tehát a cseh külképviseleteken lehetséges, szavazásra postai úton nincs mód.¹⁹ A külföldi állandó lakóhellyel rendelkező választópolgárok a külképviseleteknél a szavazást megelőző 40. napig kérhetik a speciális választói névjegyzékbe vételt, amennyiben hitelt érdemlően igazolják személyazonosságukat, cseh állampolgárságukat, valamint lakcímüket.²⁰ A szavazás napján külföldön tartózkodó, de Csehországban állandó lakhellyel rendelkező cseh polgárok is tudnak szavazni a diplomáciai és konzuli képviseleteken, nekik elegendő bejelenteni a csehországi lakhelyük szerinti állandó

¹⁴ 247/1995 Sb. zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů (a továbbiakban: cseh választási tv.)

¹⁵ 204/2000 Sb. zákon, kterým se mění zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů

¹⁶ 171/2002 Sb. zákon, kterým se mění zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů

¹⁷ Lásd a törvény indoklásának 62. oldalát: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28418> A törvény által bevezetett további újításokra lásd: Karel VODIČKA: *Das politische System Tschechiens*. In: Wolfgang ISMAYR (Hrsg.): *Die politischen Systeme Osteuropas*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden, 2006. 260. p.

¹⁸ Lásd a törvény indoklásának 6. oldalát: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=29297>

¹⁹ A postai úton történő szavazással kapcsolatos érvekre és ellenérvekre világít rá *Edvard Oustrata*, a szenátus korábbi elnöke: <http://www.radio.cz/en/section/curaffrs/czechs-abroad-call-for-introduction-of-postal-vote-turnout-expected-low-at-embassies>

²⁰ Cseh választási tv. 6. § (5) bek. a) pont

szavazóközterbe, hogy külföldről szándékoznak szavazni.²¹ Végezetül megjegyzést érdemel, hogy a külképviseleti szavazásra a szenátusi választások során nincs mód, vagyis a szenátorokra csak belföldön lehet voksolni.²²

Szlovákiában a külhoni szavazás lehetőségét a 2004-es választójogi törvény²³ teremtette meg, így a 2006-os parlamenti választás volt az első, amelyen külföldön is részt lehetett venni. (Korábban a szlovák állandó lakóhellyel nem rendelkező állampolgárok csak Szlovákia területén élhettek választójogukkal.) A cseh megoldással szemben a szavazás postai úton történik valamennyi külföldről szavazó részére.²⁴ A Szlovákiában állandó lakóhellyel nem rendelkező állampolgároknak igen korán, legkésőbb a szavazást megelőző 50. napig elő kell terjeszteniük a névjegyzékbe vételi kérelmüket.²⁵ A két választói kör szavazata eltérő módon kerül feldolgozásra: míg a szlovák lakóhellyel rendelkezők a lakóhelyük szerinti választókerület választási bizottságának küldik meg szavazatukat, addig a lakóhellyel nem rendelkezők voksainak fogadására a törvény a Pozsony-Petržalka szavazókört jelöli ki.²⁶

Lengyelországban a rendszerváltás óta immár a negyedik választójogi törvény lépett hatályba 2011-ben, így a vizsgált államok közül itt voltak a legnagyobb léptékű változások.²⁷ A külföldi szavazásnak a másik három államhoz képest régebbi hagyományai vannak, ugyanis az 1950-es évektől a külföldön állandó lakhellyel rendelkező külhoni lengyeleknek a külképviseleteken kívül a lengyel hajókon is volt alkalmuk szavazataikat leadni.²⁸ A külföldről történő szavazást a 2001-es választójogi törvény is ismerte.²⁹ Az állandó lengyelországi lakóhellyel rendelkező és nem rendelkező állampolgárok egyaránt jogosultak voltak külföldről szavazni a lengyel külképviseleteken – azaz a választójog nem volt belföldi lakóhelyhez kötve.³⁰ A jelentős könnyebbséggel járó postai úton történő szavazás bevezetése

²¹ Uo. 6a. §

²² Uo. 6. § (3) bek. b) pont. Érdekeségként – és egyben a szabályozás kritikájaként – megemlíthető, hogy mivel a szenátusban nem kerülnek külön képviseltre a határon túli csehek, ezért bármelyik választókerületbe bejelentkezhetnek. Ebből pedig az következik, hogy míg az anyaországi állampolgárok csupán minden hat évben szavazhat a szenátorokra, a külhoniak akár minden második évben megtehetik ezt a szenátusi választások rotációs jellege miatt. Lásd: HALÁSZ Iván: *Medzinárodná migrácia, krajanía a volebné právo. Podoba a volebné hranice moderného politického spoločenstva v štátoch strednej Európy*. Ústav státu a práva, Akademie Ved ČR, Praha, 2012. 268. p.

²³ Zákon č. 333/2004 Z.z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky (a továbbiakban: szlovák választási tv.)

²⁴ Szlovák választási tv. 27. § (2) bek.

²⁵ Uo. 10. §

²⁶ Uo. 34–35. §

²⁷ A 2004-ig tartó áttekintésre lásd: Klaus ZIEMER – Claudia-Yvette MATTHES: *Das politische System Polens*. In: Wolfgang ISMAYR (Hrsg.): *Die politischen Systeme Osteuropas*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden, 2006. 217–218. p.

²⁸ HALÁSZ I.: *Medzinárodná migrácia* i. m. 258. p.

²⁹ 2001-es lengyel választási tv. (Ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. rdynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej), 31. cikkely

³⁰ Uo. 6. cikkely

már 2006-tól napirenden volt, ám a 2007-es előrehozott választások miatt ennek megtárgyalására már nem került sor.³¹ A levélben szavazás lehetőségét csak a 2011-es, ma is hatályban levő választójogi törvény teremtette meg,³² nem kis részben a 2010-es elnökválasztásokon tapasztaltak nyomán, amikor is egyes lengyel külképviseletek előtt hatalmas tömegek torlódtak fel.³³ A törvény 10. cikkének értelmében a képviselőházi, szenátusi és a köztársasági elnöki választáson az a lengyel állampolgár szavazhat, aki a szavazás napján betölti a 18. életévét, azaz további feltételt nem említ a kódex. Ezen választások tekintetében tehát az új szabályozás is fenntartotta azt a helyzetet, hogy az állandó lakhely megléte nem feltétele az aktív választójog gyakorlásának.³⁴ A levél útján történő szavazás folyamata a titkosság alapelveinek érvényesülése nélkül nem kivitelezhető, ezért a levélben történő szavazáskor a választópolgár mellé kötelező elhelyezni egy nyilatkozatot arról, hogy a szavazás valóban személyesen és a titkosság elvének megtartásával folyt le.³⁵ Ha a választópolgár ilyen nyilatkozatot nem tartalmaz, akkor a választópolgár szavazata nem számolható az érvényes voksok közé.

A postai úton történő szavazás feltétele, hogy a választópolgár legkésőbb a választások előtt 15 nappal az illetékes konzulnak jelezze szavazási szándékát. A jogalkotó nagyvonalú volt, amikor lehetővé tette, hogy a névjegyzékbe való felvételi kérelmet ne csak személyesen vagy írásban, hanem akár faxon, emailben vagy telefonon is elő lehessen terjeszteni.³⁶ A lengyeleknél így a regisztrációs kérelem benyújtása időben is és technikai szempontból egyszerűbbnek tűnik a másik három állam megoldásaival szemben. Ugyanakkor az elmúlt évtizedben többször felmerült az elektronikus szavazás bevezetése, amely azonban még várat magára.³⁷

Említést érdemel, hogy – nyilvánvalóan költséghatékonysági szempontokból – a külképviseleteken csak abban az esetben szerveznek a külföldön tartózkodó lengyel állampolgárok részére szavazását, ha legalább 15 fő kérelmezte, hogy az

³¹ Jarosław ZBIERANEK: *Alternatywne procedury głosowania w Polsce na tle państw Unii Europejskiej*. Studia Biura Analiz Sejmowych 2011/3. 112. p.

³² 2011-es lengyel választási tv. (Ustawaz dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy), 62–68. cikkely

³³ HALÁSZ I.: *The Transborder Elections* i. m.. 8. p.

<https://www.jus.uio.no/english/research/news-and-events/events/conferences/2014/wccl-cmdc/wccl/papers/ws6/w6-halasz.pdf>

³⁴ Érdekességként megemlíthető, hogy a passzív választójog tekintetében sem törvényi feltétel a lengyelországi állandó lakóhely. A 2011-es választásokon Írországból mérettette magát *Sebastian Widel* az Irish Polish Society elnöke.

Lásd: <http://www.thejournal.ie/readme/column-i%E2%80%99m-running-for-the-polish-elections%E2%80%A6-from-ireland-245850-Oct2011/>

³⁵ 2011-es lengyel választási tv. 65. cikkely 1. bek.

³⁶ Uo. 35. cikkely 2. bek.

³⁷ Az e-voting lengyelországi adaptációjára lásd: ZBIERANEK, J.: *Alternatywne procedury głosowania* i. m. 114–116. p.

adott külképviseleten voksolhasson; emellett még szükséges biztosítani azt, hogy az illetékes választási bizottság a választások lezárultával azonnal továbbítani tudja a választási eredményeket.³⁸

3. A külhoni szavazatok súlya

3.1. Az adatok megismerhetősége – mit az, amit vizsgálhatunk, és mi az, amit nem?

Amikor arra vállalkoztunk, hogy értékeljük a külhoni szavazatok súlyát és megoszlását, rövidesen szembesülnünk kellett az adatokhoz való hozzáférés problémájával. A nehézségek kétirányúak voltak: egyrészt egyes államoknál bizonyos adatok a szavazatösszesítési eljárás menetéből adódóan eleve nem ismerhetők meg (ugyanis nem kerülnek összesítésre és/vagy kiértékelésre);³⁹ másrészt pedig vannak olyan adatok is, amelyek „valahol” léteznek, de a választási honlapok által közzétett statisztikákban nem jelennek meg. Ebből adódóan az összehasonlítást jelentősen nehezíti, hogy a négy vizsgált állam négy különböző módon összesíti és tartja nyilván a külhoni szavazatokat – attól is függően, hogy a szavazatot az adott országban állandó lakóhellyel rendelkező vagy nem rendelkező választópolgár adta le. A választási törvények és a választási honlapok elemzése során az adatok meglétét / nyilvánosságát illetően az alábbi következtetésre jutottunk.

	összes külföldi szavazat		lakóhellyel rendelkező választópolgárok szavazatai		lakóhely nélküli választópolgárok szavazatai	
	száma	eredményei	száma	eredményei	száma	eredményei
Csehország	n.a.	nem	n.a.	nem	igen	igen
Szlovákia	igen	nem	n.a.	nem	n.a.	nem
Lengyelország	igen	igen	n.a.	nem	n.a.	nem
Magyarország	igen	nem	igen	nem	igen	igen

2. táblázat

A külhoni szavazatokra vonatkozó adatok megismerhetősége⁴⁰

³⁸ Uo. 14. cikkely 1. bek.

³⁹ Mindez részben természetesen a választási rendszerek közötti eltérésre vezethető vissza.

⁴⁰ Saját szerkesztés a négy állam választási honlapjai alapján.

Csehország esetén amennyiben a belföldi lakóhellyel rendelkező választópolgár külföldön adja le szavazatát, az később a lakóhelye szerinti választókerületben – azaz a 14 választókerület valamelyikében – kerül összesítésre.⁴¹ Ez esetben ezeknek a szavazatoknak az eredménye (vagyis a pártok közötti megoszlása) nem ismerhető meg, azaz a külföldről szavazók ezen körének politikai preferenciája rejtve marad. Arra nézve, hogy hány ilyen külhoni szavazó vett részt a választásokon, minden bizonnyal van adat, ám ez nem ismerhető meg a statisztikai hivatal honlapjáról. Más azonban a helyzet a belföldi lakóhellyel nem rendelkező állampolgárok esetében, ugyanis az ő szavazataik egy sorsolás útján kiválasztott választókerületbe továbbítódnak, és itt kerülnek összesítésre,⁴² méghozzá olyan módon, hogy mind a szavazatok száma, mind azok párlisták közötti megoszlása nyilvánosan hozzáférhető (országokénti bontásban is).

Szlovákiában egyedül a külföldről (postai úton) beérkező szavazatok száma derül ki a statisztikai hivatal honlapjáról, amely mindkét kategóriát (szlovák lakóhellyel rendelkező / nem rendelkező szavazók) összesítve tartalmazza. Tekintve, hogy az egész ország egyetlen választókerületet alkot (legalábbis a mandátumkiosztás szempontjából), nincs jelentősége annak, hogy a külföldön leadott szavazatok hol kerülnek beszámításra. (Bár a választási honlapok nem közlik, hogy a külföldi voksok milyen arányban oszlanak meg a két kategória között, másodlagos forrásokból találtunk adatokat a 2010-es és a 2012-es választásokra vonatkozóan.) A fentiekből az is következik, hogy a külföldről szavazók politikai attitűdjei sem ismerhetőek meg.

Lengyelország esetén némileg szokatlanak tűnhet, hogy – szemben a cseh vagy a magyar megoldással – a lengyel lakóhellyel rendelkező választók szavazatai is egy törvény által kijelölt választókerületben (Varsó I.) kerülnek beszámításra – ugyanott, ahol a lakóhely nélküliek voksa is.⁴³ Bár a választási honlap adataiból megismerhetőek a külföldön leadott szavazatok párlisták közötti megoszlása (akár országokénti bontásban is), de az nem derül ki, hogy ezek közül mennyi volt a belföldi lakóhellyel rendelkező, illetve a migráns

<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps2?xjazyk=EN>
<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps42?xjazyk=EN&xkraj=11>
<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps461?xjazyk=EN&xkraj=11>

Magyarázat:

- igen = az adat a választási honlapokról megismerhető
- nem = az adat nem létezik
- n. a. = az adat minden bizonnyal létezik, de a választási honlapokról nem megismerhető

⁴¹ Cseh választási tv. 43. § (7) bek.

⁴² Uo. 27. §

⁴³ Lengyel választási tv. 14 cikk (3) bek. Ebből tehát az következik, hogy a külföldi szavazatok feldolgozása során irreleváns, hogy a szavazónak van-e belföldi lakóhelye, és ha igen, akkor melyik választókerület területén.

választópolgár által leadott szavazat. Szemben tehát Csehországgal, itt a külföldről érkező szavazatok *en bloc* vizsgálhatóak a pártpreferenciák szempontjából. Ugyanakkor az eredmények országonkénti bontásban történő visszakereshetősége különösen érdekes összefüggések kimutatására is lehetőséget teremt.

A **magyar** megoldás mindhárom előző modelltől eltér. Annyiban egybevág a cseh megoldással, hogy a hazai lakóhely nélküliek szavazatát elkülönülten értékeli, így mind azok száma, mind az azokból kirajzolódó pártpreferenciák megismerhetőek.⁴⁴ Ezen kívül a belföldi állandó lakóhellyel rendelkező, de külföldről szavazók számára is közöl adatokat a Nemzeti Választási Iroda honlapja;⁴⁵ ezen szavazatok megoszlása viszont már nem megismerhető.

A fentiekből kitűnően a külhoni szavazatok súlyára fókuszáló összehasonlítás csak korlátozottan lehetséges.

3.2. Csehország

Csehország – összhangban a közigazgatási beosztással – 14 darab többmandátumos választókerületre van felosztva, amelyekben a pártok területi listái versengenek egymással. A választókerületekben kiosztható mandátumok száma nem állandó, hanem a leadott érvényes szavazatok számától (gyakorlatilag tehát a lakosságszámtól és a részvételi aránytól) függ, de tipikusan 5–25 mandátum nyerhető el egy-egy választókerületben. A mandátumok kiosztása – választókerületenként – a d’Hondt-módszer alapján történik, kiegészítve a legnagyobb maradék elvével.

Amint a 2. pontban utaltunk rá, Csehországban 2002 óta létezik a külhoni szavazás intézménye, így eddig négy képviselőházi választáson (2002, 2006, 2010, 2013) és az első közvetlen elnökválasztáson (2013) került alkalmazásra.

A 2002-es képviselőházi választásokon 4 135 belföldi állandó lakóhely nélküli választópolgár kérte regisztrációját, amelyek közül 3 763 adta le szavazatát a kisorsolt dél-moráviai választókerületben (Jihomoravský kraj). Számításainak alapján a migráns szavazatok nem voltak kihatással a 23 mandátum eloszlására.

	Országosan	Dél-moráviai választókerületben
--	------------	---------------------------------

⁴⁴ Lásd a Nemzeti Választási Iroda honlapját: http://valasztas.hu/hu/ogyv2014/861/861_0_index.html (az országos listás választás eredménye menüpont alatt)

⁴⁵ Lásd a Nemzeti Választási Iroda honlapját: http://valasztas.hu/hu/ogyv2014/859/859_0.html

		ebből külföldi			ebből külföldi	
		fő	%		fő	%
Regisztrált választó	8 264 484	4 135	0,05	922 412	4 135	0,45
Megjelent választó	4 793 706	3 763	0,08	553 757	3 763	0,68
Érvényes szavazat	4 768 006	3 742	0,08	550 759	3 742	0,68

3. táblázat
A migráns szavazatok súlya a 2002-es csehországi képviselőházi választásokon⁴⁶

A 2006-os választásokra közel megduplázódott a határon túli csehek regisztrációja (8 041 fő) és a szavazatukat leadók száma (6 744 fő) is. A migráns voksok összesítése és beszámítása ezúttal a dél-csehországi választókerületben (Jihočeský kraj) történt, ahol az előbbi szavazatok aránya elérte a választókerületben összesen leadott szavazatok 2 %-át.

	Országosan			Dél-csehországi választókerületben		
		ebből külföldi			ebből külföldi	
		fő	%		fő	%
Regisztrált választó	8 333 305	8 041	0,10	518 573	8 041	1,55
Megjelent választó	5 372 449	6 744	0,13	338 949	6 744	1,99
Érvényes szavazat	5 348 976	6 702	0,13	337 387	6 702	2,00

4. táblázat
A migráns szavazatok súlya a 2006-os csehországi képviselőházi választásokon⁴⁷

A 13 mandátumos körzetben ez már nem tekinthető elhanyagolható mértékűnek, és a mandátumkiosztásra is hatással voltak, ugyanis a 13. mandátum a migráns voksoknak köszönhetően került az ODS-hez.⁴⁸ A határon túli szavazatok nélkül valóban másként alakultak volna a mandátumok a dél-csehországi választókerületben, ugyanakkor alaposabb kalkulációk révén kimutatható, hogy országos szinten már nem bírt kihatással a 200 képviselői hely megosztására.⁴⁹ (Megjegyzést érdemel, hogy a 2006-os választásokat

⁴⁶ Saját szerkesztés a Cseh Statisztikai Hivatal választási honlapja alapján. Az adatok forrására lásd:

<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps2?xjazyk=EN>

<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps42?xjazyk=EN&xkraj=11>

<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps461?xjazyk=EN&xkraj=11>

⁴⁷ Saját szerkesztés a Cseh Statisztikai Hivatal választási honlapja alapján. Az adatok forrására lásd:

<http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=EN>

<http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps311?xjazyk=EN&xkraj=3>

<http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps361?xjazyk=EN>

⁴⁸ Občanská demokratická strana = Polgári Demokrata Párt. A számításokra lásd az 1. mellékletet.

⁴⁹ Ennek pedig az az oka, hogy ha a közel 7000 migráns szavazatot levonnánk a dél-csehországi választókerületből, akkor az már csak 12, és nem pedig 13 mandátumos körzet lenne, és a ČSSD (Česká strana

követően olyan – a kormányalakítást jelentősen megnehezítő – patthelyzet alakult ki a képviselőházban, amelyben akárcsak egyetlen mandátum „átbillenésének” is óriási szerepe lett volna.)⁵⁰

2010-ben tovább nőtt a külföldön élő cseh állampolgárok választási aktivitása, aimek köszönhetően a regisztráltak száma meghaladta a 10 ezret. A regisztráltak közel 80 %-os részvételi aránya azt jelentette, hogy az – ismét kisorsolt – dél-csehországi választókerületben a szavazatok mintegy 2,5 %-át a migránsok adták le. Mindez elegendő volt ahhoz, hogy a külföldi voksok immár ténylegesen kihatással legyenek a mandátumkiosztásra: a választókerület utolsó, 13. mandátumát a migráns szavazatok billentették át a VV-től⁵¹ az ODS javára.⁵²

	Országosan			Dél-csehországi választókerületben		
		ebből külföldi			ebből külföldi	
		fő	%		fő	%
Regisztrált választó	8 415 892	10 667	0,13	527 294	10 667	2,02
Megjelent választó	5 268 098	8 222	0,16	335 273	8 222	2,45
Érvényes szavazat	5 230 859	8 172	0,16	333 117	8 172	2,45

5. táblázat

A migráns szavazatok súlya a 2010-es csehországi képviselőházi választásokon⁵³

A 2013-as előrehozott képviselőházi választásokra immár 14 132 határon túli cseh választópolgár regisztrálta magát. A részvételi arány körükben 74,8%-os volt, és 10 529 érvényes szavazatot adtak le. A sorsolás nyomán ezúttal a legnagyobb népességű közép-

sociálne demokratická = Cseh Szociáldemokrata Párt) vesztené egy mandátumot. (Amint fentebb utaltunk rá, a választókerületenként kiosztható mandátumok száma a leadott [érvényes] szavazatok számától függ.) Ezzel párhuzamosan az olomouci választókerület (Olomoucký kraj) megelőzné a dél-csehországit az ún. maradékmándátumok kiosztási sorrendjében, ami által előbbiben (Olomouc) 12 helyett 13 mandátumot osztottak volna ki – és ez a 13. mandátum a ČSSD-t illette volna. A probléma részletes tárgyalására lásd: Marek ANTOŠ: *Rozhodly letošní volby do Poslanecké sněmovny hlasy ze zahraničí?*, Právní rozhledy, 2006/17.

⁵⁰ Bővebben lásd: Klara PLECITÁ-VLACHOVÁ – Mary STEGMAIER: *The parliamentary election in the Czech Republic, June 2006*. Electoral Studies, 2008/1. 183. p. A számítások körüli bizonytalanságra utal, hogy a média több helyen úgy interpretálta a külföldi szavazatokat, hogy ezeknek köszönhetően állt elő a patthelyzet. Angol nyelven lásd pl. <http://www.radio.cz/en/section/curaffrs/2010-election-marks-third-time-czechs-abroad-able-to-take-part-in-vote> („In the last election [2006], votes from aboard which went to candidates in the region of South Bohemia ended up playing a crucial role: securing a final mandate for the right-of-centre Civic Democrats that left the Chamber of Deputies in deadlock.”) Marek ANTOŠ fentebb hivatkozott tanulmánya pontosan ennek ellenkezőjét bizonyítja be.

⁵¹ Věci veřejné = Közügyek

⁵² A számításokra lásd a 2. mellékletet. Tekintve, hogy a 2010-es választásokat követően mindkét pártból kormánypárt lett, a mandátum sorsa nem befolyásolta a kormányzat többséget.

⁵³ Sajat szerkesztés a Cseh Statisztikai Hivatal választási honlapja alapján. Az adatok forrására lásd:

<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=EN>

<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps311?xjazyk=EN&xkraj=3>

<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps361?xjazyk=EN>

csehországi választókerület *Stredočeský kraj* lett kijelölve a külföldi voksok befogadására, aminek következtében a migráns szavazatok aránya az összes szavazaton belül némileg csökkent.⁵⁴

	Országosan		Közép-csehországi választókerületben			
	ebből külföldi		ebből külföldi			
	fő	%	fő	%	fő	%
Regisztrált választó	8 424 227	14 132	0,17	1 029 440	14 132	1,37
Megjelent választó	5 010 944	10 571	0,21	632 761	10 571	1,67
Érvényes szavazat	4 969 984	10 529	0,21	627 492	10 529	1,68

6. táblázat
A migráns szavazatok súlya a 2013-as csehországi képviselőházi választásokon⁵⁵

Számításaink alapján a külföldi cseh választópolgárok szavazatai ezúttal nem befolyásolták kiosztandó mandátumokat, bár a pártok erőssorrendje némileg módosult a migránsok szavazatának köszönhetően.⁵⁶

A 2013-as – első közvetlen – elnökválasztás iránt jóval kisebb érdeklődés mutatkozott, és egyik forduló sem volt kellően szoros ahhoz, hogy a migráns szavazatok kihatással legyenek az eredményre. Kiemelendő ugyanakkor, hogy míg a 2. fordulóra országos szinten valamelyest visszaesett a választási részvétel, addig a határon túli csehek körében jelentősen nőtt.

	Országosan		
	ebből külföldi		
	fő	%	
1 . f o r d u l ó			
Regisztrált választó	8 435 522	8 869	0,11
Megjelent választó	5 171 666	5 567	0,11
Érvényes szavazat	5 143 966	5 558	0,11

⁵⁴ Mindez természetesen nem azt jelenti, hogy a szavazatok súlya is csökkent volna, hiszen a nagyobb népesség több kiosztható mandátumot is jelent.

⁵⁵ Saját szerkesztés a Cseh Statisztikai Hivatal választási honlapja alapján. Az adatok forrására lásd:

<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=EN>

<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps311?xjazyk=EN&xkraj=2>

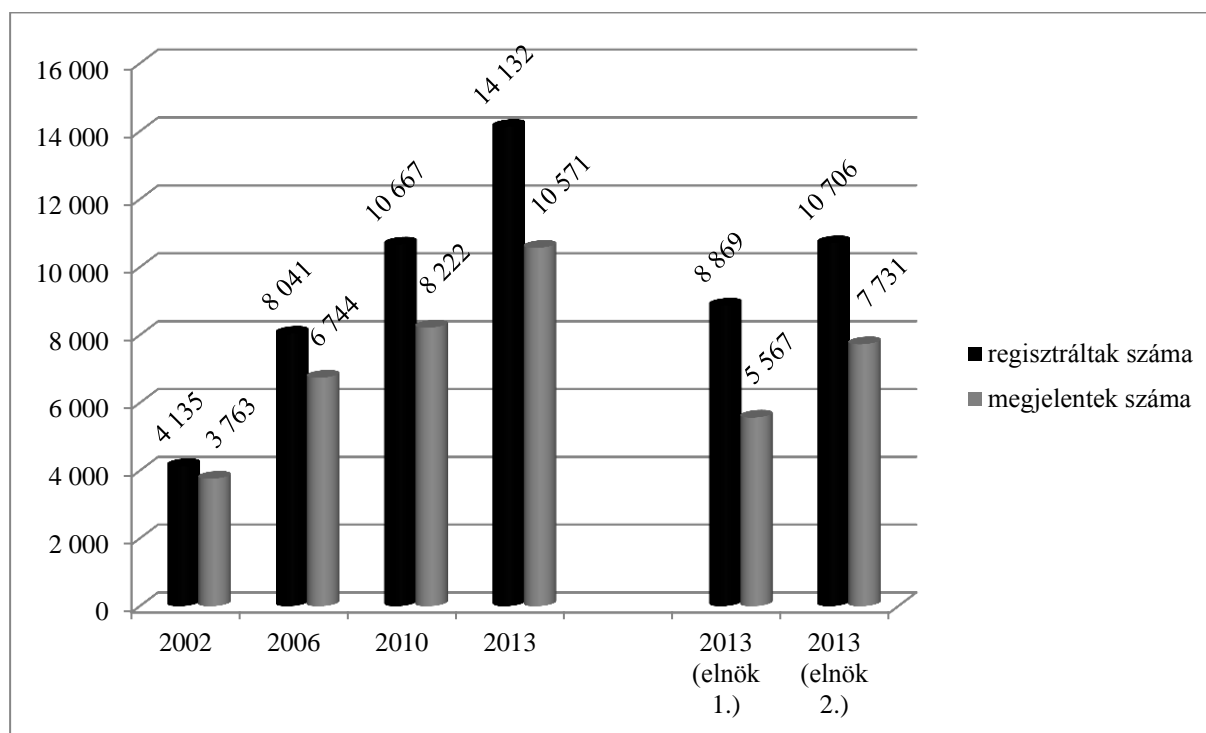
<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps361?xjazyk=EN>

⁵⁶ A migránsok körében a TOP 09 (Tradice Odpovědnost Prosperita = Hagyomány, Felelősség, Jólét) támogatói (36,6 %) mintegy háromszoros mértékben felülreprezentáltak voltak a párt országos eredményéhez (12 %) képest. Ennek köszönhetően a közép-csehországi választókerületben a TOP 09 a második legerősebb párt lett, megelőzve a kommunista pártot [KSČM, Komunistická strana Čech a Moravy = Cseh- és Morvaország Kommunista Pártja], amely a migránsok szavazatai nélkül még a második helyen volt. Mindez azonban nem volt befolyással a választókerületből kiosztandó 25 mandátum sorsára.

2 . f o r d u l ó			
Regisztrált választó	8 434 941	10 706	0,13
Megjelent választó	4 986 040	7 731	0,16
Érvényes szavazat	4 958 576	7 684	0,15

7. táblázat
A migráns szavazatok súlya a 2013-as elnökválasztásokon⁵⁷

Összességében elmondható, hogy a migráns választópolgárok választói aktivitása folyamatos emelkedést mutat: a képviselőházi választásokra regisztráltak száma 2002 óta 3,4-szeresére, a megjelentek száma pedig 2,8-szeresére nőtt.

8. táblázat
A migráns választópolgárok aktivitása a parlamenti választásokon (2002–2013) és az elnökválasztáson (2013)⁵⁸

A markáns emelkedés dacára a csehországi lakhely nélküli választópolgárok aránya még mindig elhanyagolható mértékű (egy-két tized százalék) az összes választópolgár számát tekintve. Ugyanakkor – mint fentebb láttuk – a korábbi négy képviselőházi választásokon egy

⁵⁷ Saját szerkesztés a Cseh Statisztikai Hivatal választási honlapja alapján. Az adatok forrására lásd:

<http://volby.cz/pls/prez2013/pe2?xjazyk=EN>

<http://volby.cz/pls/prez2013/pe311?xjazyk=EN&xnumnuts=9900>

⁵⁸ Saját szerkesztés a Cseh Statisztikai Hivatal választási honlapja alapján. Az adatok forrására lásd: a 46., 47., 53. és 55. számú lábjegyzeteket.

alkalommal (2006) látszólagosan, egy alkalommal (2010) viszont ténylegesen kihatással voltak a mandátumkiosztásra. Figyelemmel az expatrióta választópolgárok dinamikusan növekvő számára, felmerülhet a kérdés, hogy a migráns szavazatok képesek-e egy mandátumnál többről is dönteni. A külföldön élő választópolgárok politikai súlyát – értve ez alatt a szavazatok mandátumelosztásra gyakorolt hatását – három tényező határozza meg:

- (1) a részvételi arány,
- (2) a pártpreferenciák koncentrációja, valamint
- (3) a kisorsolt választókerület magnitúdója.

Ad (1). A részvételi arány értelemszerűen alapvetően meghatározza a határon túli szavazatok súlyát: minél magasabb a külföldi részvételi arány (és ezzel párhuzamosan minél alacsonyabb a hazai), az adott választókerületben annál magasabb lesz a migránsok szavazatának súlya.

Ad (2). A mandátumelosztás szempontjából nyilvánvalóan nem közömbös a migránsok pártpreferenciája sem. Egy-egy mandátum átbillentésének esélyét növeli, ha a határon túli választópolgárok pártpreferenciája élesen elüt a „hazai” preferenciáktól – azaz, ha egyes pártok erősen felül-, mások pedig alulreprezentáltak körükben.⁵⁹ Ugyanakkor minél közelebb esik egymáshoz a két választói kör pártpreferenciája, annál kisebb lesz a hatás a mandátumelosztás módosítására.⁶⁰

Ad (3). Amint fentebb láttuk, a migráns szavazatok mindig valamelyik kisorsolt választókerületekben kerülnek befogadásra; a kiosztható mandátumok pedig választókerületenként változnak. Alapos számításokat igényelne annak eldöntése, hogy a körzeti magnitúdó – azaz a választókerületből kiosztható mandátumok száma – hogyan befolyásolja a migráns szavazatok súlyát. Tekintettel arra, hogy a nagyobb körzeti magnitúdó

⁵⁹ A migráns cseh választópolgárok pártpreferenciájára lásd a 3. mellékletet. Összességében elmondható, hogy a jobboldali pártok esetén markáns felülreprezentáltságról, míg a baloldaliak esetén erős alulreprezentáltságról beszélhetünk. (Ennek fényében nem meglepő, hogy a 2006-os és a 2010-es mandátumátrendezés nyertese egyaránt a jobbközép ODS volt.) 2013-ban pl. a TOP 09 háromszor népszerűbb volt a migránsok körében, mint az anyaországban, míg a szociáldemokraták háromszorosan, a kommunisták pedig nyolcszorosan (!) alulreprezentáltak voltak. A cseh (és a lengyel) migránsok politikai preferenciáinak elemzésére lásd: Jan FIDRMUC – Orla DOYLE: *Does Where You Live Affect How You Vote? An Analysis of Migrant Voting Behavior*. Uxbridge: Brunel Business School. 2006.
www.researchgate.net/publication/237737108_Does_Where_You_Live_Affect_How_You_Vote_An_Analysis_of_Migrant_Voting_Behavior/file/5046352977d1345ad2.pdf

⁶⁰ Ennek illusztrálására nézzünk egy olyan választást, ahol van 100 hazai választó, és az *A, B, C, D* párt sorra 40, 30, 20, 10 szavazatot kap belföldön. Ez esetben a szavazati arányuk 40 % – 30 % – 20 % – 10 %. Tegyük fel, hogy a 10 migráns szavazat pontosan leképezi az előbbi pártpreferenciákat, ami által az *A* párt összesen 44, a *B* párt 33, a *C* párt 22, a *D* párt pedig 11 szavazattal zár. A szavazatarányuk azonban maradt 40 % – 30 % – 20 % – 10 %. Azonban minden egyéb esetben módosulna a pártok szavazataránya.

nagyobb arányossággal jár,⁶¹ vélelmezhető, hogy ekkor a külföldről érkező szavazatok nagyobb valószínűséggel tudják befolyásolni a képviselői helyek elosztását.

Számításaink szerint ahhoz, hogy két mandátum sorsát is a migráns szavazatok döntések el, nagyságrendileg több határon túli szavazóra és/vagy a pártpreferenciák koncentráltabbá válására lenne szükség.⁶²

⁶¹ Lásd pl. Pipa NORRIS: *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*. Cambridge University Press, Cambridge, 2004. 55. p.

⁶² A 4. mellékletben azt modelleztük, hogy *ceteris paribus* hogyan változott volna 2013-ban a 25 mandátumos közép-csehországi választókerületben a mandátumelosztás, ha a migráns szavazók részvételi aránya négyszer, illetve tízszer magasabb lett volna. Amint látható, ezekben az esetekben a körzeti magnitúdó 26-ra, illetve 29-re nőne. Az átbillenő mandátumok száma előbbi esetben 1, utóbbiban pedig 2 lenne.

Az 5. mellékletben azt számítottuk ki, hogy hogyan változott volna a mandátumelosztás, ha valamennyi migráns választópolgár a TOP 09-et támogatta volna. Még ebben a – nem túl életszerű – esetben is mindössze egyetlen mandátum eloszlása alakult volna másként (a fentiekhez hasonlóan a TOP 09 nyert volna el egyet ČSSD-től).

A fenti két számítás némiképpen alátámasztja azt a feltételezést, hogy reálisan nézve a határon túli szavazatok maximum egy mandátum sorsát képesek befolyásolni.

3.3. Szlovákia

A 3.1. pontban utaltunk rá, hogy Szlovákiában egyedül a postai úton beérkező külföldi szavazatok száma – amely a belföldi lakóhellyel rendelkező és nem rendelkező választópolgárok szavazatait egyaránt tartalmazza – ismerhető meg a választási honlapról. Másodlagos forrásokból ugyanakkor találtunk adatot arra, hogy hány határon túli szlovák állampolgár regisztrált a parlamenti választásokra (a szavazatukat ténylegesen leadók aránya viszont nem ismert.)

	2006	2010	2012
Külföldről beérkező szavazatok száma	3 427	5 861	7 051
Belföldi lakóhely nélkül regisztrált állampolgárok száma	641	572	728

9. táblázat
Külhoni szavazatok a 2006–2012-es szlovák választásokon⁶³

Sajnos a fenti számokat csak korlátozottan lehet egybevetni a csehországi adatokkal, hiszen az összehasonlítható kategóriák eltérőek. Az viszont egyértelműen kirajzolódik, hogy mind a külhoni szavazatok, mind a migráns szavazók számát tekintve jóval kisebb súlyról beszélhetünk Szlovákia esetében. Figyelemmel a két ország eltérő népességére is, a szlovák migránsok szavazatának súlya kb. a cseh migránsok szavazatának 10 %-a lehet.

A külföldről beérkező szavazatok feldolgozása annyiban megegyezik a Csehországnál látottakkal, hogy a belföldi lakóhellyel rendelkezők voksai a lakóhelyük szerinti szavazókörben kerülnek beszámításra, míg a belföldi lakóhellyel nem rendelkezőké a választási törvény által kijelölt Pozsony-Petržalka szavazókörben.⁶⁴ Tekintve, hogy a külföldi szavazatokat összevegyítik a belföldön leadottakkal, a migráns szavazatok megoszlása nem ismert, azaz a politikai preferenciákra ilyen módon nem lehet következtetni.⁶⁵

⁶³ Saját szerkesztés a Szlovák Statisztikai Hivatal választási honlapja alapján. Az adatok forrására lásd:

<http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2006/angl/obvod/results/tab1.jsp.htm>

<http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2010/sr/tab1.jsp@lang=en.htm>

<http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2012/sr/tab1.jsp@lang=en.htm>

<http://www.uszz.sk/sk/kampan-volby-zo-zahranicia-uspesna/>

<http://m.topky.sk/cl/1000051/1298742/Volit-bude-az-10-tisic-Slovakov-zijucich-v-zahranici/?p=17>

⁶⁴ Szlovák választási tv. 10. § (1) bek. és 12. § (5) bek. Tekintve, hogy egész Szlovákia egyetlen 150 mandátumos választókerületet alkot, a mandátumkiosztás szempontjából nincs jelentősége annak, hogy külhoni voksokat melyik szavazókörhöz számítják hozzá.

⁶⁵ A preferenciákra elvileg lehetne közvetett módon is következtetni, ha a határon túli szavazatokkal „kiegészített” szavazókörzet eredményeit összevetnénk a többi – azonos településhez tartozó – szavazókörzet

Szlovákiában a mandátumkiosztás a Hagenbach-Bischoff-módszerrel történik; az esetlegesen megmaradó mandátumokat pedig a töredékszavazatok nagyságának sorrendjében nyerik el a pártok.⁶⁶ Az egy mandátum elnyeréséhez szükséges szavazatok száma (azaz a választási kvóta),⁶⁷ valamint a legkisebb, még mandátumot eredményező töredékszavazat és a sorban következő töredékszavazat különbsége⁶⁸ a következőképpen alakult a korábbi három választás során:

	választási kvóta	töredékszavazatok különbsége
2006	13 426	6 702
2010	14 088	1 360
2012	13 644	5 303

10. táblázat

*A választási kvóta és a töredékszavazatok különbsége a 2006–2012-es szlovákiai parlamenti választásokon*⁶⁹

A táblázat adataiból következtetni lehet arra, hogy milyen súllyal rendelkeznek a határon túli szavazatok. Amint látható, a megelőző három választáson átlagosan 13-14 ezer szavazatra volt szükség egy-egy (újabb) mandátumhoz (természetesen a parlamenti küszöböt elérő pártok esetében). Ennek fényében az 500–700 migráns szavazat elenyészően kevésnek tűnik. A – véletlenszerűen alakuló – töredékszavazatok esetében viszont jóval kevesebb szavazat is elegendő lenne egy (de nem több!) mandátum „átbillentéséhez”.⁷⁰ Összességében

eredményével. Csakhogy a határon túli szavazatok befogadására kijelölt Pozsony-Petržalka szavazókerület a legnagyobb az országban: az előző három parlamenti választáson 56–61 ezer között mozgott a szavazók száma, amelyhez viszonyítva eltörpül a migráns szavazatok bőven ezer alatti száma.

⁶⁶ Szlovák választási tv. 42–43. §

⁶⁷ A választási kvóta [vagy szlovák kifejezéssel *republikové volebné číslo* – kb. országos választási szám, 43. § (2) bek.] kiszámításának lépései:

1. Azon érvényes szavazatok számának összesítése, amelyet a parlamentbe bejutó (tehát a parlamenti küszöböt elérő) pártokra (pártszövetségekre) adtak.
2. Az előbbi összeg elosztása a mandátumok száma + 1-gyel, azaz 151-gyel.

Ezt követően – az ún. természetes hányados (más néven legnagyobb maradék) elv alapján – mindegyik párt annyi mandátumot szerez, ahányszor a rá leadott szavazatok száma meghaladja a kvótát.

⁶⁸ Töredékszavazatok alatt azon szavazatokat értve, amelyek az adott párt esetében már nem eredményeztek mandátumot, ugyanis – értelemszerűen – kisebbek a választási kvótánál. Amint fentebb utaltunk rá, amennyiben a választási kvóta alkalmazása során nem sikerül mind a 150 mandátumot kiosztani, a pártok a töredékszavazatok nagyságának sorrendjében nyerik el a fennmaradó képviselői helyeket (utóbbiak száma 2006-ban és 2012-ben 1, 2010-ben pedig 2 volt).

⁶⁹ Saját szerkesztés a Szlovák Statisztikai Hivatal honlapja alapján. Az adatok forrására lásd:

<http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2006/angl/obvod/results/tab4.jsp.htm>

<http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2010/sr/tab4.jsp@lang=en.htm>

<http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2012/sr/tab4.jsp@lang=en.htm>

⁷⁰ Így pl. 2010-ben a választási kvóta alkalmazásával 148 mandátumot sikerült kiosztani. A visszamaradt töredékszavazatok közül a három legnagyobb a következő volt:

- SaS (Sloboda a Solidarita = Szabadság és Szolidaritás): 11 439

elmondható, hogy egy mandátum befolyásolásához akár néhány ezer szavazat is elegendő lehet, két mandátum sorsának meghatározásához viszont már 20 ezerhez közeli – „célirányos”, azaz *ugyanazon* pártra leadott – (plusz)szavazatra lenne szükség. Amennyiben azt is figyelembe vesszük, hogy a migráns választópolgárok – értelemszerűen – nem ugyanazon pártra adják le szavazatukat, beláthatóvá válik, hogy az iménti 20 ezer többszörösének megfelelő számú határon túli választópolgár lenne csak képes két mandátum sorsát eldönteni.⁷¹

A fentiek alapján tehát leszögezhető, hogy a migráns szavazatok igen csekély hatással vannak a parlamenti választások eredményére. Az államfő választásnál azért hasonló a helyzet, mert – amint a 2. pontban kifejtettük – a köztársasági elnök választáson való részvétel feltétele a választás napján a Szlovák Köztársaság területén tartózkodás, ami a migránsok részvételét töredékére szorítja le – vagyis ebből a szempontból is csak marginális hatásról beszélhetünk.

-
- SDKÚ–DS (Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana = Szlovák Kereszténydemokrata Unió – Demokrata Párt): 9 666
 - Most–Híd: 8 306

Lásd: <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2010/sr/tab4.jsp@lang=en.htm>

A fennmaradó két mandátum közül az elsőt az SaS, a másodikat pedig az SDKÚ–DS nyerte el. Azonban ha a Most–Híd párt mindössze 1 361 szavazattal többet kapott volna, a 150. mandátum ezt a pártot illette volna. Ebben az esetben tehát 1 361 szavazat is elegendő lett volna egy mandátum átbillentéséhez.

⁷¹ A 6. mellékletben azt modelleztük, hogy mi történt volna, ha – nyilvánvalóan életszerűtlen módon – a 2012-es választásokon további 100 ezer migráns szavazó vett volna részt. A modellezés során azt feltételeztük, hogy – a migránsok erősebb jobboldali orientációjából kiindulva (lásd a 3.5. pontot) –

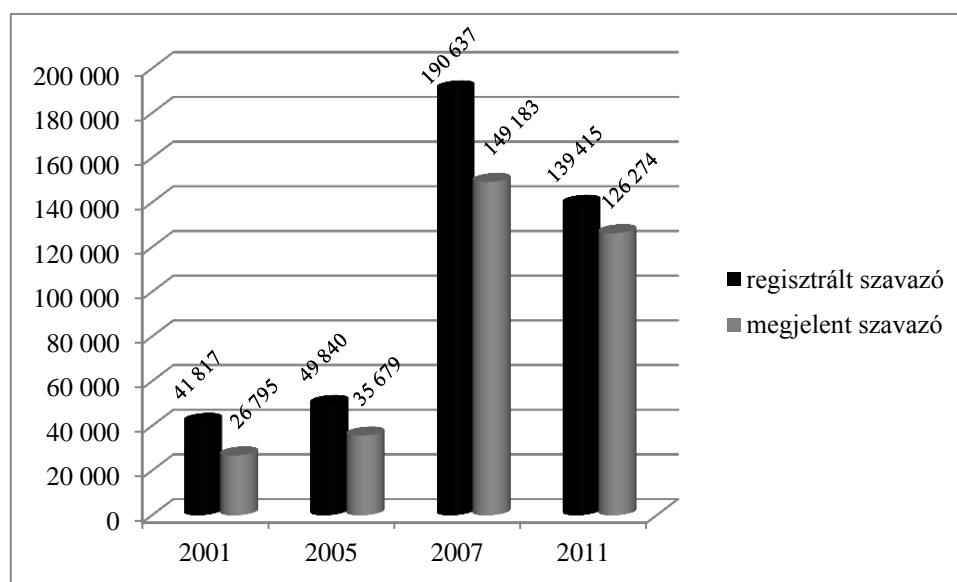
- a plusz 100 ezernyi „új” szavazó ugyanakkora hányada (80,64 %-a) adja le voksát a parlamentbe bejutó pártokra, mint a választópolgárok
- a SMER (Smer – sociálna demokracia = Irány–Szociáldemokrácia) támogatottsága a határon túliak körében fele a hazaiénak
- a KDH (Kresťanskodemokratické hnutie = Kereszténydemokrata Mozgalom), az SDKÚ–DS, valamint a SaS mindegyike 7,4 %-kal több szavazatot kap (azaz a SMER 22,2 %-os szavazatvesztéséből előbbi három párt egyenlő arányban profitál)

Számításainak alapján ebben az esetben is mindössze két mandátum átrendeződésére kerülne sor: a SMER két parlamenti helyet vesztené, amelyet a KDH és az SDKÚ–DS nyerne el.

3.4. Lengyelország

A négy vizsgált állam közül Lengyelországban nyúlik vissza legrégebbre a külhoni szavazás intézménye, ugyanakkor adatokat csak 2001-ig visszamenőleg találtunk. Amint a 2. pontban kifejtettük, a lengyel Nemzeti Választási Bizottság nem tesz különbséget a külföldről beérkező szavazatok között a tekintetben, hogy a választópolgár rendelkezik-e lengyel állandó lakóhellyel. A migránsok és az átmenetileg külföldön tartózkodók szavazatai együttesen kerülnek feldolgozásra a törvény által kijelölt varsói választókerületben. Következésképpen a migránsok választói aktivitása és pártpreferenciái nem vizsgálhatóak elkülönítlen (szemben Csehországgal és Magyarországgal).

Az elmúlt bő egy évtized külhoni választási részvételeit áttekintve jelentős növekedés mutatható ki, ugyanakkor a legutóbbi, 2011-es választás visszaesést hozott.

11. táblázat
A külföldi szavazatok száma a lengyel alsóházi választásokon (2001–2011)⁷²

A külhoni szavazatok súlyának értékelését megnehezíti, hogy a választási rendszer többször változott az elmúlt évtizedekben,⁷³ így ezúttal csak a 2011-es választásokat vizsgáljuk meg. A

⁷² Saját szerkesztés a lengyel Nemzeti Választási Bizottság honlapja alapján. Az adatok forrására lásd:
http://wybory2001.pkw.gov.pl/sjg1_z.html
<http://www.wybory2005.pkw.gov.pl/SJM/EN/WYN/W/149901.htm>
<http://wybory2007.pkw.gov.pl/SJM/EN/WYN/W/19.htm>
<http://wybory2011.pkw.gov.pl/wyn/140000/en/149901.html#tabs-1>

⁷³ A lengyel választási rendszer változásainak átfogó bemutatására lásd: Kenneth BENOIT – Jacqueline HAYDEN: *Institutional Change and Persistence: The Evolution of Poland's Electoral System, 1989–2001*. Journal of Politics, 2004/2.

külföldről érkező szavazatok a 20 mandátumos varsói I-es választókerületben kerülnek beszámításra. A mandátumkiosztás – Csehországhoz hasonlóan – a d’Hondt-mátrix révén történik. A legutóbbi választásokon a Szejmbe bejutó pártok közül PO⁷⁴ 11, a PiS⁷⁵ 6, az RP⁷⁶ 2, az SLD⁷⁷ 1, a PSL⁷⁸ pedig 0 mandátumot szerzett. Figyelemmel a külföldi szavazatok nagy számára és a nagy körzeti magnitúdóra, azt vártuk, hogy a külföldi szavazatok levonásával másképpen alakulna a képviselői helyek sorsa. Ugyanakkor számításainak alapján a külföldről érkező szavazatok egyáltalán nem befolyásolták a mandátumok allokációját. Az okok két tényezőre vezethetők vissza: egyrészt arra, hogy a varsói I-es választókerülethez közel 1,5 millió választópolgár tartozik, és az érvényes szavazatok száma is 1 millió felett volt, ami csökkenti a külföldi szavazatok súlyát – ám azok bő 10 %-os aránya távolról sem elhanyagolható. Másrészt számításaink alapján a határon túli szavazatok megoszlása nem tért el jelentősen a varsói I-es választókerület összesített eredményétől.

	Varsó I	ebből külföldi szavazatok
PO	49 %	48,8 %
PiS	27,3 %	33,6 %
RP	10,9 %	10,9 %
SLD	7,7 %	3,6 %
PSL	1,7%	1,6 %

12. táblázat

A parlamenti pártok szavazatarányai a varsói I-es választókerületben⁷⁹

Amint a 3.2. pontban kifejtettük, a külföldi szavazók pártpreferenciái minél inkább egybevágnak az ezen voksokat befogadó választókerületnél kialakuló pártpreferenciákkal, annál kisebb a mandátumátbilletés esélye. Mindezt megítélésünk szerint a 2011-es lengyel példa is alátámasztja.

⁷⁴ Platforma Obywatelska = Polgári Platform

⁷⁵ Prawo i Sprawiedliwość = Jog és Igazság

⁷⁶ Ruch Palikota = Palikot Mozgalma

⁷⁷ Polskie Stronnictwo Ludowe = Lengyel Néppárt

⁷⁸ Sojusz Lewicy Demokratycznej = Demokratikus Baloldali Szövetség

⁷⁹ Saját szerkesztés a lengyel Nemzeti Választási Bizottság honlapja alapján. Az adatok forrására lásd a 72. számú lábjegyzetet.

3.5. A külföldi szavazók pártpreferenciái

A migránsok politikai preferenciája számos okból eltérhet az anyaország állampolgárainak pártszimpátiájától. A határon túli szavazók politikai attitűdjeivel kapcsolatos hipotézisek ugyanakkor csak abban az esetben tesztelhetőek bizonyossággal, ha a szavazatösszesítés során a külföldről érkező voksokat valamilyen módon elkülönítve dolgozzák fel, amely során a külföldi szavazatok összetétele megismerhetővé válik. Amint a 3.1. pontban rámutattunk, a négy vizsgált állam eltérő képet mutat az előbbi lehetőséget illetően. Míg Csehországban és Magyarországon a belföldi lakóhely nélküli választópolgárok szavazatai külön is összesítésre kerülnek, addig Lengyelországban minden külföldi voksot – tekintet nélkül a szavazó státuszára – együttesen dolgoznak fel, amiből a migránsok pártpreferenciája külön nem ismerhető meg. Szlovákiában viszont a külföldről érkező szavazatokat azok kiértékelés előtt hozzákeverik a belföldiekhez, így a határon túli voksok összetétele semmilyen szempontból nem válik megismerhetővé.

Egy 2006-os, a cseh és a lengyel külföldi szavazatokat vizsgáló kutatás⁸⁰ már kimutatta a jobboldali pártok elsöprő dominanciáját – legalábbis a 2002-es cseh és a 2001-es lengyel választások alapján. Számításaink alapján mindez igaz volt a későbbi választásokra is.

Csehország esetén a 2002-es választásokat követően is maximálisan igazolódni látszik a külföldi választópolgárok körében a jobboldali dominancia. Az alábbi táblázat a fontosabb pártok népszerűségét mutatja meg a migráns szavazók körében az adott pártra leadott összes szavazat arányában.

	baloldal		egyéb				jobboldal		
	KSČM	ČSSD	SZ ⁸¹	VV	ANO 2011 ⁸²	ÚSVIT ⁸³	TOP 09	ODS	KDU-ČSL ⁸⁴
2002	14,9 %	83,9 %	—	—	—	—	—	113,2 %	238,2 %
2006	16,5 %	48,7 %	249,4 %	—	—	—	—	141,8 %	140,3 %
2010	17,3 %	27,8 %	(431 %)	48,9 %	—	—	237,1 %	135,3 %	(90,0 %)

⁸⁰ Jan FIDRMUC – Orla DOYLE: *Does Where You Live Affect How You Vote? An Analysis of Migrant Voting Behavior*. Uxbridge: Brunel Business School. 2006

⁸¹ Strana zelených = Zöld Párt

⁸² Akce nespokojených občanů = Elégedetlen Polgárok Akciója

⁸³ Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury = Közvetlen Demokrácia Hajnala Tomia Okamury

⁸⁴ Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová = Kereszténydemokrata Unió – Csehszlovák Néppárt

2013	12,3 %	33,8 %	—	—	51,2 %	27,2 %	304,8 %	135,4 %	146,8 %
------	--------	--------	---	---	--------	--------	---------	---------	---------

13. táblázat

*A cseh pártok támogatottsága a migránsok körében a pártra jutó összes szavazat arányában*⁸⁵

Amint a táblázatból kitűnik, a baloldali pártok – különösen a kommunisták – szignifikánsan alulreprezentáltak a migránsok körében. (A legutóbbi választásokon a kommunisták nyolcszor, a szociáldemokraták pedig háromszor kevesebb szavazatot kaptak a határon túli csehek körében.) Mindez igaz a diffúz ideológiai profilú, egyik oldalhoz sem sorolható pártok esetében is – kivéve a Zöld Pártot, amely jóval népszerűbbnek bizonyult külföldön, mint az anyaországban. A politikai tér jobboldalán ugyanakkor erős felülreprezentáltság mutatható ki; az egyes pártok – a KDU–ČSL 2010-es szereplését kivéve – minden alkalommal lényegesen jobban szerepeltek a migráns választópolgárok körében.

Lengyelországban a jobboldali pártok fölénye annak fényében nem meglepő, hogy a pártrendszer eleve egy erős aszimmetriát mutat a jobboldal javára.⁸⁶ Amint fentebb kifejtettük, a külföldi szavazatok összesítve kerülnek feldolgozásra, így a migránsok preferenciái elkülönítve nem ismerhetők meg. További problémát jelent, hogy a lengyel Nemzeti Választási Bizottság honlapja a közel 300 külföldi szavazókör eredményeit összesítve nem tartalmazza, így a külhoni szavazatok megoszlásának feltérképezéséhez valamennyi szavazókör eredményét összesíteni kellene. Emiatt a számítások során kénytelenek voltunk a vizsgáldást redukálni, és a külföldi szavazatokat két kategóriára bontani. Az első csoportba a legnagyobb létszámú lengyel szavazót adó nyugat-európai államok⁸⁷ tartoznak, a másikba pedig a két legjelentősebb számú diaszpórának otthont adó állam, az Egyesült Államok és Kanada.

Ezek alapján két látványos jelenség rajzolódott ki a külhoni szavazatokat illetően.

	összesen országos szinten	Nyugat-Európában	USA-ban és Kanadában
--	---------------------------	------------------	----------------------

⁸⁵ Saját szerkesztés. A 100-nál nagyobb szám értelemszerűen felülreprezentáltságra utal, míg a 100 alatti érték a párt alulreprezentáltságát jelzi.

A „—” arra utal, hogy a párt nem indult az adott választásokon. A zárójelbe tett szám azt jelenti, hogy a párt az adott évben nem jutott be a képviselőházba.

⁸⁶ Lengyelországban a parlamenti választások 2005 óta rendre a jobbközép konzervatív-liberális PO és a radikálisabb, populista PiS között dőlnek el. A korábban többször kormányzó baloldali SLD váltópárti jellege megszűnt; 2011-ben mindössze 8,24 %-ot kapott. Bővebben lásd: HORVÁTH Attila: *Megérkezik-e a varsói gyors? Párhuzamosságok és eltérések a magyar és a lengyel pártrendszerben*. Kommentár, 2010/2.

⁸⁷ A szavazatok csökkenő sorrendjében: Egyesült Királyság, Németország, Írország, Belgium, Franciaország, Svédország, Spanyolország, Hollandia, Olaszország, Svájc, Norvégia, Ausztria.

PO	39,18 %	55,48 %	24,65 %
PiS	29,89 %	23,96 %	67,29 %
RP	10,02 %	13,08 %	3,71 %
PSL	8,36 %	1,39 %	1,76 %
SLD	8,24 %	4,01 %	1,49 %

14. táblázat

*A lengyel parlamenti párok szavazatarányai*⁸⁸

A vizsgált nyugat-európai államokban a PO jelentősen felülreprezentált volt, abszolút többséget elérve ezzel a külföldi voksoknál. A tengerentúlon viszont a PiS fölénye érvényesül, meghaladva a kétharmados támogatottságot. Szintén látványosak a liberális RP szavazatarányainak eltérései: a párt mintegy négyszer jobban szerepelt Nyugat-Európában mint a tengerentúlon.

A pártok igen eltérő szereplésének természetesen megvan a kézenfekvő magyarázata. A részletes magyarázatot mellőzve elegendő arra utalni, hogy az észak-amerikai kontinens szavazói a megelőző században kivándorolt, de állampolgársággal még rendelkező diaszpóra tagjaiból került ki. Ezzel szemben Nyugat-Európában az „új migránsok” vannak többségben, akik az utóbbi évtizedekben – különösen az EU-csatlakozás óta – kerültek külföldre. Míg az előbbi választói csoportnak minden bizonnyal jobban imponál a PiS nacionalista hangvétele,⁸⁹ addig az európai lengyelek a pragmatikusabb, konzervatív-liberális, a fiatalok között a PiS-nél jóval támogatottabb PO-t érzik közelebb magukhoz.

4. Összegzés

Tanulmányunkban arra a következtetésre jutottunk, hogy Csehországban, Szlovákiában és Lengyelországban növekvő trendet mutat a határon túli állampolgárok választói aktivitása, de egyelőre marginális hatással bírnak a választások kimenetelére. Ezek alapján a választójog kiterjesztése tehát inkább egyfajta szimbolikus lépésként értékelhető. Számításainak szerint a migráns szavazatok reálisan legfeljebb egy mandátum befolyásolására alkalmasak; egynél

⁸⁸ Saját szerkesztés. A 100-nál nagyobb szám értelemszerűen felülreprezentáltságra utal, míg a 100 alatti érték a párt alulreprezentáltságát jelzi.

A „—” arra utal, hogy a párt nem indult az adott választásokon. A zárójelbe tett szám azt jelenti, hogy a párt az adott évben nem jutott be a képviselőházba.

⁸⁹ Mindez nyilvánvalóan összefüggésben van azzal, hogy a régi migránsok – illetve leszármazottjai – történelmi okok miatt jóval érzékenyebbek a Lengyelország függetlenségével kapcsolatos diskurzusokra. A lengyel diaszpóra viszonyulásához lásd: Robert C. SMITH: *Diasporic Memberships in Historical Perspective: Comparative Insights from the Mexican, Italian and Polish Cases*. *International Migration Review* 2003/3. 743–745. p.

több mandátum sorsának eldöntése nagyságrendileg több szavazat és/vagy a pártpreferenciák koncentráltabbá válása mellett lenne lehetséges. A választási rendszerek különbözősége és a külföldről érkező szavazatok beszámítási módjának eltérő módszerei miatt összehasonlításunk szükségszerűen korlátozott érvényű lehet, de valamennyi vizsgált államról elmondható, hogy a migránsok szavazatokban – és általában a külhoni szavazásban – van még „tartalék”, azaz jelentőségük a jövőben minden bizonnyal nőni fog. Feltételezésünket egyrészt arra alapítjuk, hogy az állampolgársággal rendelkező migránsoknak még mindig csak a töredéke él a választójogával,⁹⁰ másrészt pedig a külhoni szavazás egyszerűsítése (különösen a regisztráció és a szavazás elektronikus útra terelése), valamint a szavazásra buzdító internetes kampányok jelentősen megnövelhetik a migránsok választói aktivitását. Az ilyen irányú fejlemények ugyanakkor elvezethetnek oda, hogy a külhoni szavazatoknak már nemcsak szimbolikus szerepe lesz, amely ismét teret nyithat a választójog mibenlétével kapcsolatos jogi és politikai vitáknak.

⁹⁰ A külhoni élők saját állampolgárok számát Lengyelország esetén 2–2,5 millióra, Csehországnál és Magyarországnál 0,4 millióra, Szlovákiánál pedig 0,3 millióra becsülik.

1. melléklet

A migráns szavazatok hatása a mandátumkiosztásra a dél-csehországi választókerületben (2006)

Migráns szavazatok nélküli mandátumkiosztás:

	szavazatok száma	szavazatok száma / 2	szavazatok száma / 3	szavazatok száma / 4	szavazatok száma / 5	szavazatok száma / 6	megszerzett mandátum
ODS	120 441	60 220,50	40 147,00	30 110,25	24 088,20	20 073,50	5
ČSSD	101 777	50 888,50	33 925,67	25 444,25	20 355,40	16 962,83	4
KSČM	44 957	22 478,50	14 985,67	11 239,25	8 991,40	7 492,83	2
KDU- CSL	26 951	13 475,50	8 983,67	6 737,75	5 390,20	4 491,83	1
	összesen						12

Mandátumkiosztás a migráns szavazatokkal:

	migráns szavazatok száma	szavazatok száma	szavazatok száma / 2	szavazatok száma / 3	szavazatok száma / 4	szavazatok száma / 5	szavazatok száma / 6	megszerzett mandátum
ODS	3 363	123 804	61902,00	41268,00	30951,00	24760,80	20 634,00	6
ČSSD	1056	102 833	51416,50	34277,67	25708,25	20566,60	17 138,83	4
KSČM	142	45 099	22549,50	15033,00	11274,75	9019,80	7 516,50	2
KDU- CSL	679	27 630	13815,00	9210,00	6907,50	5526,00	4 605,00	1
		összesen						13

2. melléklet

A migráns szavazatok hatása a mandátumkiosztásra a dél-csehországi választókerületben (2010)

Migráns szavazatok nélküli mandátumkiosztás:

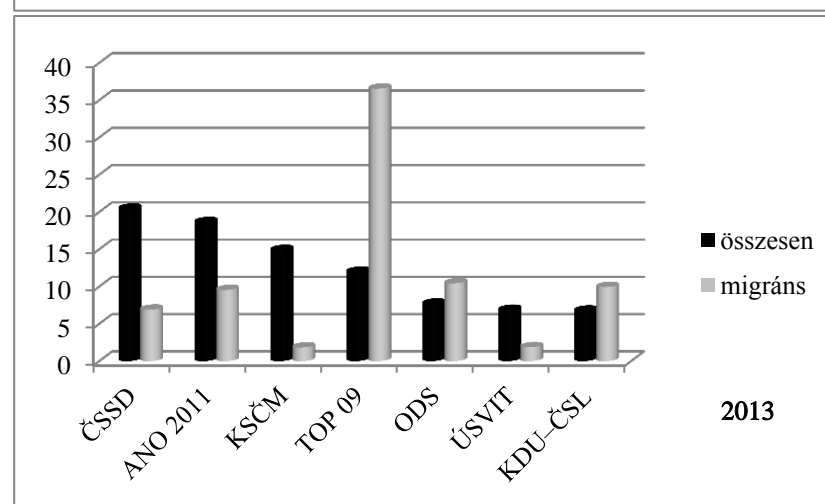
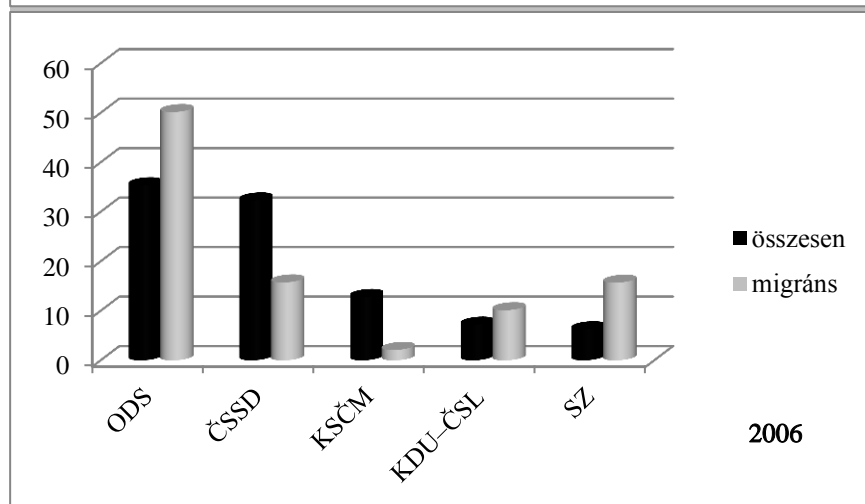
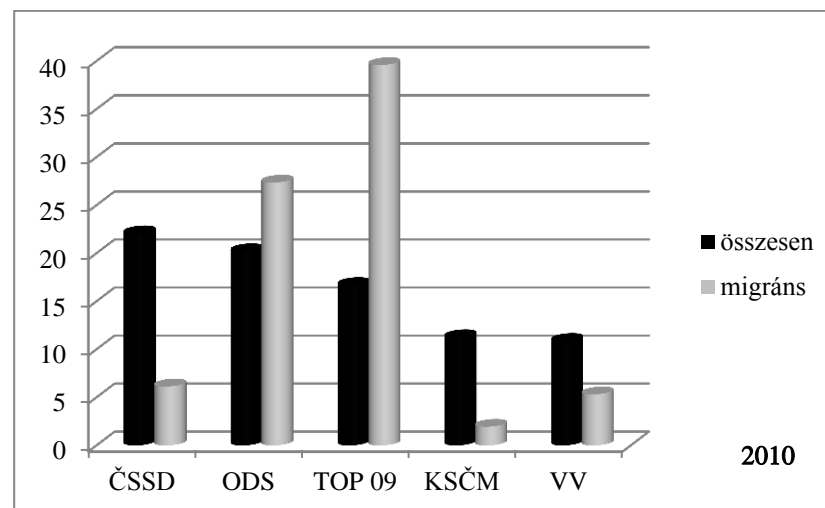
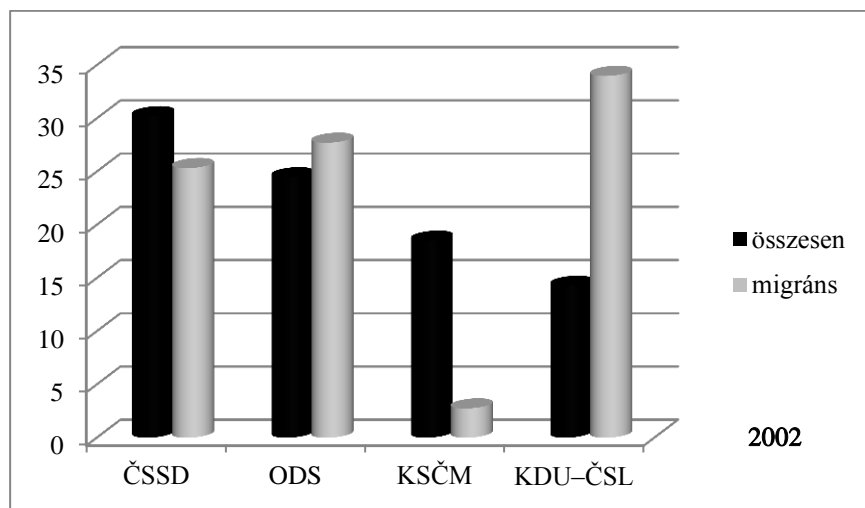
	szavazatok száma	szavazatok száma / 2	szavazatok száma / 3	szavazatok száma / 4	megszerzett mandátum
ODS	68 937	34 468,50	22 979,00	17 234,25	3
ČSSD	67 966	33 983,00	22 655,33	16 991,50	3
TOP 09	54 701	27 350,50	18 233,67	13 675,25	3
KSČM	40 578	20 289,00	13 526,00	10 144,50	2
VV	35 106	17 553,00	11 702,00	8 776,50	2
	összesen				13

Mandátumkiosztás a migráns szavazatokkal:

	migráns szavazatok száma	szavazatok száma	szavazatok száma / 2	szavazatok száma / 3	szavazatok száma / 4	megszerzett mandátum
ODS	2236	71 173	35 586,50	23 724,33	17 793,25	4
ČSSD	502	68 468	34 234,00	22 822,67	17 117,00	3
TOP 09	3236	57 937	28 968,50	19 312,33	14 484,25	3
KSČM	160	40 738	20 369,00	13 579,33	10 184,50	2
VV	435	35 541	17 770,50	11 847,00	8 885,25	1
		összesen				13

3. melléklet

A migráns választók pártpreferenciái Csehországban a képviselőházi választásokon (2002–2013)

Forrás: saját szerkesztés a Cseh Statisztikai Hivatal választási honlapja alapján